

cb
Bibliotheek
Proefstation
Naaldwijk

A
7
H
69

BIBLIOTHEEK
Proefstation voor de Groenten- en
Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk.

Reisverslag van een excursie naar

Zuid-Italië

van 10 t/m 13 april 1973

door A.P. v.d. Hoeven

Proefstation voor de Groenten- en
Fruitteelt onder Glas,
Zuidweg 38,
Naaldwijk.

7241235

A
7
H
69

1731: 000 (45)
Hambachstr.
5647

Inhoud:

	<u>blz.</u>
1. Algemeen	1
1.1 Inleiding	1
1.2 Deelnemers	1
1.3 Reisschema	1
1.4 Organisatie	2
2. Bezochte bedrijven	2
2.1 Serres Greco	2
2.2 A. Bertolami	3
2.3 Agricola Lamezia	3
2.3.1 Financiering	3
2.3.2 Gewassen	4
2.4 A. Ursino	4
3. Het gebied Calabria	4
4. Tot besluit.	5

Reisverslag van een excursie naar Zuid-Italië van 10 t/m 13 april 1973

1. Algemeen

1.1 Inleiding:

Het vermeerderingsbedrijf voor chrysantenstekken "Fides B.V., De Lier" organiseerde voor een aantal van haar relaties een excursie naar Zuid-Italië (Calabria en Sicilië) van 10 t/m 13 april 1973.

Het hoofddoel van deze excursie was kennis te nemen van het bedrijf "Serres Greco" in Marina Di Gioia Tauro waar de productie van ongewortelde en thans ook van gewortelde, chrysantenstekken plaatsvindt.

De ongewortelde stekken worden met koelwagens - soms met chartervliegtuigen - naar Holland getransporteerd en op het bedrijf Fides B.V. in De Lier of Bovebo in Hensbroek, Noord Holland, beworteld.

2.3 Deelnemers:

Aan de excursie namen deel :

De heer en mevrouw Van Marrewijk,
de heer en mevrouw Vreugdenhil,
de heer J. v. Steekelenburg,
de heer A. v. Steekelenburg,
de heer M. Zwinkels,
de heer L. Damen,
de heer P. Lekkerkerk,
de heer A. Eijgenraam,
de heer E. Verbeek,
de heer Th. Ammerlaan,
de heer J. Borst,
de heer J. de Groot,
de heer J. Duijvestein,
de heer P. v. Uffelen,
de heer B. Visser,
de heer H. Vreugdenhil,
de heer J. Borst (Fides)
de heer M. v. Staalduinen (Fides)
de heer H. Vos (Fides)
de heer A. v.d. Hoeven (Proefstation)

1.3. Reisschema:

10/3 13.30 uur vertrek per bus vanaf de bloemenveiling C.C.W.S. te Honselersdijk naar Schiphol.
15.45 uur vertrek Schiphol (Boeing 707).
18.00 uur aankomst Rome.
19.00 uur vertrek Rome (DC 9).
20.00 uur aankomst Reggio Calabria.
Vervolgens per bus naar Marina Gioia Tauro; aankomst
21.30 uur in Motel Total Gioia Tauro.

- 11/3 's-Morgens: bezoek aan bedrijf Serres Greco en een discussie-uurtje ten huize van de familie Greco.
's-Middags: rondtour langs de Middellandse Zee-kust van Calabria, bezichtiging van een groot aardbeien- en boomteeltbedrijf en een groot bedrijf met 10 ha bloemen onder glas.
- 12/3 Bezichtiging van een jaarrond-chrysantenbedrijf; overtocht naar Sicilië; tour langs de kust en trip richting de vulkaan de Etna; uitstapje in het toeristenplaatsje Taormina.
- 13/3 Nachtelijke overtocht (oponthoud vanwege stakingen); reis naar vliegveld Reggio Calabria.
08.00 uur vertrek naar Rome (DC 9). Rondtrip per bus langs de kust bij Rome.
13.30 uur vertrek Rome naar Schiphol (DC 9).
18.00 uur aankomst C.C.W.S.

1.4 Organisatie

De organisatie van de excursie was in handen van de medewerkers van Fides B.V.

Reisleider in Italië en Sicilië was de heer Albert Hoving, die als tuinbouwkundige werkzaam is op het bedrijf Serres Greco.

2. Bezochte bedrijven

2.1 Serres Greco, 89010 Marina Di Gioia Tauro.

Dit bedrijf ligt aan de westkant van Italië vlak bij de kust (bij de 38e breedtegraad).

De grond is een zandgrond die vrijwel geen organische stof bevat. De te betelen grond in deze streek wordt voornamelijk benut voor de teelt van sinaasappelen, citroenen en olijven.

Ruim 10 jaar geleden bouwde de heer Groco 1 ha kassen voor de teelt van tomaten. Ruim 5 jaar geleden werden de eerste contacten gelegd met Fides en werd begonnen met de aanplant van chrysanten-moederplanten voor de produktie van ongewortelde stekken. Deze zogenaamde Zuidstekken werden naar Fides in De Lier gezonden en daar beworteld. In 1971 is besloten het bedrijf uit te breiden tot totaal 4 ha glas, kassen van 24 m breed en ongeveer 100 m lang en 5000 m² plastic kas. De stichtingskosten van de kassen zijn ongeveer:
van plastic : f 20,=/m² incl. verwarming,
van glas : f 50,=/m² incl. verwarmingsbuizen en handbedienend luchtmechaniek, doch exclusief de arbeidskosten voor het bouwen.

In deze nieuwe vestiging is Fides B.V. geparticipeerd. Het gehele bedrijf wordt uitsluitend voor chrysantenstekproduktie gebruikt. In de nieuwe vestiging is ook een gedeelte ingericht voor de beworteling van de stekken.

De plastic kassen hadden in dit voorjaar ernstig te lijden gehad van de storm. In de zomer wordt het plastic vervangen door "Saran", een soort fijnmazig gaas.

Onder het plastic zou de temperatuur in de zomer veel te hoog oplopen. Arbeidsbezetting.

In totaal werken er op dit bedrijf 40 vrouwen en 15 mannen. Per week (± 40 uur) verdient een vrouw bruto ongeveer f 125,=. Mannelijke arbeidskrachten verdienen in het algemeen 30% meer.

Op het bedrijf beschikt men over twee koelhuizen: één waar men de stekken zonder plastic zakjes in bakken opslaat en waar men de relatieve luchtvochtigheid op 90% houdt. Door een grote koelcapaciteit (veel koelelementen) blijven de elementen ijsvrij en is het mogelijk de luchtvochtigheid hoog te houden. In het andere koelhuis is de relatieve luchtvochtigheid meestal lager dan 75% en mede daarom is het inpakken van stekken in plastic noodzakelijk. Gegoten wordt met grondwater, dat 5 m diep aanwezig is en weinig zout, ijzer en kalk bevat, dus goed van kwaliteit.

De gewassen, moederplanten en steklingen op bewortelingstablet, hadden een goede stand. Het geheel maakte een goedverzorgde indruk. Indien zich in de teelt problemen voordoen kan men zich wenden tot universiteiten op Sicilië of in Napels. De laatste wanneer het bemestingsproblemen of voedingsziekten betreft.

2.2 Antonino Bertolami, 88046 Lamezia Ferme.

In 1970 is men hier op grote schaal begonnen met de teelt van aardbeien: 85 ha. Men gebruikt de zogenaamde doordragende rassen, zoals Cambrige. Er stonden gemiddeld 5 planten per m².

In de maanden december, januari en februari groeien ze onder plastic tunnels. Eind februari wordt het plastic verwijderd. Geoogst wordt vanaf begin maart tot in juli. Totaal oogst men ongeveer 3 kg/m².

De afzet heeft men in eigen hand en vindt plaats naar markten in verschillende landen. Men hoopt de aardbeiteelt uit te breiden en dan tevens een hoeveelheid te gaan verwerken tot jam e.d.

Er waren overal sinaasappelenboompjes geplant, zodat binnen enkele jaren twee teelten op dezelfde grond plaatsvinden : aardbeien als onderteelt met een oogstperiode van begin maart tot eind juli en sinaasappelen met een oogstperiode van augustus tot december. Dit zou voor de 600 medewerkers, vnl. vrouwen, een goede arbeidsspreiding en arbeidsbenutting betekenen.

Naast aardbeien heeft de firma Bertolami ook een grote boomkwekerij waar men diverse soorten dennen, heesters e.d. teelt.

2.3 Agricola Lamezia S.P.A., 88028 S. Eufemia Lamezia.

Dit bedrijf is door een groep van 9 ondernemers met behulp van staatsgeld gesticht. Men is in begin 1971 begonnen met de bouw van kassen. Thans had men 10 kassen van elk 1 ha groot gebouwd en in produktie. Binnen enkele jaren hoopt men er nog 10 ha bij te bouwen. De kassen hebben een zeer zware onderbouw, zijn 40 m breed en 250 m lang en worden met 4 heteluchtkachels per kas verwarmd (lichte verwarming).

Door de zware constructie was de lichtinval bepaald niet optimaal, wat ook in Italië in de winter als nadeel gezien moet worden.

Verwarming en/of ventilatie kon automatisch worden geregeld.

In elke kas stonden 2 polygrafen (voor temperatuur, luchtvochtigheid en luchtdruk).

2.3.1 Financiering

De bouwkosten van de kas inclusief verwarming, automatisering en regenleiding waren f 60, =/m². Voor de nog te bouwen kassen zou de bouwprijs hoger zijn (f 85, =/m²). Tot 1 jan. 1973 werden bouwkosten in de tuinbouw flink gesubsidiëerd door de Staat.

40% van de bouwkosten werd gesubsidiëerd door de Staat; 50% werd door hypotheekbanken verstrekt tegen een rente van 8% doch de Staat betaalt hiervan 5%. Gedurende de eerste twee jaren na de aanvang van de bouw hoeft men geen rente te betalen en niet af te lossen. Daarna moet men in 10 jaar het geleende bedrag aflossen. Slechts 10% van de bouwkosten plus de grond had men dus als eigen inbreng nodig bij de bouw van deze 10 ha glas.

2.3.2 Gewassen

In de kassen teelde men bloemisterijgewassen: rozen, anjers, lelies en andere.

Het bedrijf zag er netjes en schoon uit doch de gewassen waren op veel plaatsen slecht en ondeskundig behandeld. Men kampte met een tekort aan vakkundig personeel. Mede hierdoor viel de kwaliteit en daardoor de opbrengst soms tegen.

Een geschoolde arbeidskracht verdiende bruto f 4,=/uur; een voorman ± f 5,=.

2.4 A. Ursino, Arangea Reggio Calabria.

Op dit bedrijf, ± 4.000 m² glas, teelt men jaarrondchrysanten (diverse rassen zoals Spider, Marble, Polis, Bonnies). Men heeft bedden van 8 mazen breed en men plant alle mazen vol (64 per m² bed). De teelt wijkt verder weinig af van de in Nederland gebruikelijke methode. Alleen is de temperatuur in de zomer te hoog waardoor men maar twee teelten per jaar kan uitvoeren: bloei vanaf oktober tot eind mei. In die oogstperiode teelt men chrysanten van een uitstekende kwaliteit, ook in de maanden januari en februari als in Nederland vanwege te weinig licht de kwaliteit te wensen overlaat.

3. Het gebied Calabria

Het klimaat in dit gebied is vooral gedurende het winterhalfjaar geschikt voor tuinbouw onder glas resp. plastic. In de zomer is de temperatuur in de kassen vaak te hoog voor de groei van de meeste gewassen.

In deze bergachtige streek is slechts weinig grond beschikbaar of geschikt te maken voor land- of tuinbouw (< 10%). De vraag naar geschikte land- of tuinbouwgrond neemt sterk toe. Betaalde men vijf jaar geleden f 1,=/m² voor goede grond, thans moet men minstens f4,= per m² betalen.

Er is door de overheid getracht de ontwikkeling in de agrarische sector te bevorderen. Enorme bedragen heeft de overheid b.v. geïnvesteerd in het project watervoorziening. Door het hele gebied lopen betonnen kanalen en goten waarvan de meeste nu kapot of vol met vuil zijn of om andere redenen niet gebruikt kunnen worden. Ook is veel hulp geboden aan de telers van olijven (om de toenemende concurrentie van synthetische oliën aan te kunnen) en aan verkooporganisaties voor land- en tuinbouw.

Het resultaat van alle subsidie en andere hulp is in veel gevallen

teleurstellend. Gebrek aan ondernemersschap, organisatietalent, kennis en het niet bereid zijn in coöperatief verband te werken zijn hiervan de hoofdoorzaken.

4. Tot besluit

Namens alle deelnemers aan de excursie woorden van lof en dank aan degenen die deze excursie op zo'n voortreffelijke wijze hebben voorbereid en begeleid. Het waren zeer leerzame en genoeglijke dagen.